

Комунальний заклад вищої освіти  
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»  
Запорізької обласної ради  
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи  
Кафедра спеціальної освіти та психології

## **БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА**

Особливості мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами  
аутистичного спектру

Виконала студентка групи СО-4  
спеціальності 016 Спеціальна освіта  
Єрмоленко Владислава Юріївна  
Керівник: Кудінова М.С.  
Рецензент: Седих. К.В.  
Нормоконтроль \_\_\_\_\_ Ю.В. Ключкова

Запоріжжя

2022 р.

## РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 63 с., 1 табл., 2 рис., 45 джерел, 1 додаток.

Об'єкт дослідження: діти молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

Мета роботи: теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз порівняння систематизація узагальнення); емпіричні (тестування); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

В останнє десятиліття проблема аутизму стає все більш актуальною не тільки в країнах Західної Європи і в США, але і в Україні. Найбільш яскравим проявом раннього дитячого аутизму (РАС) є порушення розвитку соціальної взаємодії, комунікації з іншими людьми, що не може бути пояснено просто зниженим рівнем когнітивного розвитку дитини.

Проблему розвитку дітей з аутизмом досліджували зарубіжні (L.Wing, E.Ornitz, В.Hermelin & N.O'Connor, F Volkmar, Н.Tager-Flusberg, С.Lord) та українські дослідники (Багрій Я.Т., Марценківський І.А., Островська К.О., Романчук О.І., Смоляр Г.Г., Тарасун В.В., Хворова Г.М., Чуприков А.П., Шульженко Д.І. та ін.). Науковці дійшли думки, що аутизм позначається на усіх рівнях психічної організації. Таким чином, проблема розвитку дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру є актуальною для сучасної науки.

МИСЛЕННЯ, РОЗЛАДИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ,  
КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК

## ВСТУП

В останнє десятиліття проблема аутизму стає все більш актуальною не тільки в країнах Західної Європи і в США, але і в Україні. Найбільш яскравим проявом раннього дитячого аутизму (РАС) є порушення розвитку соціальної взаємодії, комунікації з іншими людьми, що не може бути пояснено просто зниженим рівнем когнітивного розвитку дитини. Інша характерна особливість – стереотипність в поведінці, що виявляється у прагненні зберегти постійні звичні умови життя, опорі найменшим спробам змінити що-небудь в навколишньому.

Вибір навчального середовища для дитини з РАС є одним з найважчих питань для батьків та фахівців – від нього значною мірою залежатиме розвиток дитини, її майбутнє. Включення дітей з аутизмом в масову освітню систему в молодшому шкільному віці може мати значний вплив на їх розвиток, зокрема, підвищення рівня мовних і комунікативних навичок, навичок соціалізації та інтелектуального рівня. Діти з РАС характеризуються специфічним видом розладів мови і комунікації, здатністю і мотивацією до співпраці, сенсорним сприйняттям. На відміну від дітей з іншими видами розладів (наприклад, з розумовою відсталістю), велика частина дітей з РАС можуть успішно навчатися за загальною шкільною програмою. Збережений інтелект, гарна пам'ять, нормальне візуальне сприйняття дозволяють дитині успішно освоювати навчальний матеріал.

Мислення є провідним пізнавальним психічним процесом, рівень розвитку якого великою мірою зумовлює успіхи дитини з РАС у різних видах її діяльності. Якщо йдеться про шкільний вік, коли провідною є навчальна діяльність, то значення високого рівня розвитку мислення є особливо важливим. На думку класика вітчизняної психологічної науки Л.С. Виготського, з початком систематичного навчання дитини мислення висувається у центр її психічного розвитку і стає визначальним у системі

інших психічних функцій, які під його впливом інтелектуалізуються і набувають довільного характеру.

Проблему розвитку дітей з аутизмом досліджували зарубіжні (L.Wing, E.Ornitz, В.Hermelin & N.O'Connor, F Volkmar, Н.Tager-Flusberg, С.Lord) та українські дослідники (Багрій Я.Т., Марценківський І.А., Островська К.О., Романчук О.І., Смоляр Г.Г., Тарасун В.В., Хворова Г.М., Чуприков А.П., Шульженко Д.І. та ін.). Науковці дійшли думки, що аутизм позначається на усіх рівнях психічної організації. Таким чином, проблема розвитку дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру є актуальною для сучасної науки і зумовлює вибір теми бакалаврської роботи.

**Об'єкт дослідження:** діти молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

**Предмет дослідження:** мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

**Мета дослідження:** теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми розвитку мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

2. Добрати діагностичний інструментарій та дослідити мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

3. Розробити рекомендації фахівцям щодо розвитку мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру.

Для вирішення завдань та досягнення поставленої мети використано такі **методи дослідження:**

- **теоретичні:** *аналіз; порівняння; систематизація та узагальнення.*
- **емпіричні:** *тестування* (тест прогресивних матриць Равена, тест Векслера).

– **статистичні методи обробки результатів дослідження:**  
кількісна та якісна обробка даних.

Дослідження проводилося на базі Центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

Логіка дослідження зумовила структуру бакалаврської роботи, яка складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел із 45 найменувань, 1 додатку. Загальний обсяг 63 сторінки, з них 50 сторінок основного тексту та 11 сторінок додатків.

## ВИСНОВКИ

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури за темою дослідження дозволив дійти висновків, що аутизм (розлади аутистичного спектру (РАС)) визначається науковцями (Багрій Я.Т., Марценківський І.А., Островська К.О., Романчук О.І., Смоляр Г.Г., Тарасун В.В., Хворова Г.М., Чуприков А.П., Шульженко Д.І.) як стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування. Його неможливо вилікувати, проте з часом можна скоригувати і адаптувати людину до соціального життя. Термін «аутизм» характеризує якісні відмінності, труднощі у побудові соціальних стосунків і спілкуванні та особливу стереотипність поведінки.

2. Встановлено, що мислення – це пізнавальна діяльність людини, яка полягає в опосередкованому й узагальненому відображенні предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях. Мислення є провідним пізнавальним психічним процесом, рівень розвитку якого великою мірою зумовлює успіхи людини у різних видах її діяльності. Якщо йдеться про шкільний вік, коли провідною є навчальна діяльність, то значення високого рівня розвитку мислення є особливо важливим.

3. У дітей з РАС часто спостерігається нелінійність когнітивного розвитку. Вони добре сприймають візуальний матеріал, зосереджуються на деталях, запам'ятовують великі обсяги інформації. Однак, дитині з аутизмом важко вловити зміст прочитаного або зробити висновок з розказаної історії, що призводить до проблем з розумінням завдань і умов задач. У більшості аутистів присутній спеціалізований інтерес, в рамках якого дитина з РАС може знати все. Поза спеціалізованим знанням бувають мізерними, адже час і сили витрачаються тільки на область захоплення. Це пов'язано з особливістю мислення аутистів:

якщо немає чіткого розуміння того, навіщо щось вчити або робити, діти з РАС не захочуть це виконувати.

4. З метою емпіричного дослідження мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру підібрано надійний та валідний діагностичний інструментарій: тест прогресивних матриць Равена, тест Векслера. Емпіричне дослідження проведене на базі Центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та дітей, які належать до групи ризику щодо отримання інвалідності комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. У дослідженні взяли участь 3 дитини. За результатами емпіричного дослідження встановлено, що, у дітей з РАС переважає високий та середній рівні розвитку мислення.

5. Розроблено рекомендації фахівцям щодо розвитку мислення дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектру. Рекомендації орієнтують фахівців щодо темпу і змісту навчання дітей з РАС, норм часу для виконання завдань, унаочнення навчального матеріалу, системи заохочень тощо.